

Mezinárodní řetězová hladovka na podporu vězňů svědomí v Československu v roce 1988¹

Josef Halla

Řetězová hladovka na podporu perzekvovaných a odsouzených vězňů svědomí v Československu byla celosvětovou akcí, koordinovanou během roku 1988 pracovní skupinou pro ČSSR Mezinárodní společnosti pro lidská práva (Internationale Gesellschaft für Menschenrechte, IGFM).² Inspirací pro tuto rozsáhlou akci byla spontánní myšlenka tří občanů podkrkonošského městečka Vrchlabí Hany Jüptnerové,³ Ivany Peričkové a Jiřího Wonky,⁴ kteří se rozhodli již o rok dříve podpořit tímto způsobem svého spoluobčana Pavla Wonku.

Pavel Wonka se narodil 23. 1. 1953 ve Vrchlabí a byl po rodičích německé národnosti. Nebyl přijat na právnickou fakultu, nicméně v oblasti práva se sám vzdělával. Své znalosti využíval ve prospěch druhých, čímž si vysloužil přezdívku „advokát chudých“. Postupem času se stal „fanatikem práva“, vynucoval si totiž striktní dodržování zákonů za každých okolností a všemi. Jeho aktivity ho přivedly před soud, roku 1981 byl odsouzen ke třem měsícům podmíněně za porušování domovní svobody (v roce 1986 ale dosáhl zrušení rozsudku), o tři roky později byl odsouzen na 14 měsíců nepodmíněně za zinscenovaný skutek – rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (trest vykonal celý ve věznici Plzeň-Bory). Po propuštění nerezignoval a roku 1986 ohlásil – ve snaze bojovat proti „právnímu nihilismu“ – nezávislou kandidaturu při volbách do Sněmovny lidu Federálního shromáždění. Za pomoci bratra Jiřího Wonky prezentoval vlastní program, což bylo interpretováno jako útok proti režimu. Oba bratři byli po volbách zatčeni a 26. 5. 1987 po dvanácti měsících vazby odsouzeni Městským soudem v Praze – Pavel Wonka pro trestné činy pobuřování, útoku na veřejného činitele a útoku na státní orgán a orgán společenské organizace k 21 měsícům odnětí svobody nepodmíněně do II. nápravně výchovné skupiny a k tříletému ochrannému dohledu po propuštění na svobodu, Jiří Wonka pro trestný čin pobuřování k dvanácti měsícům nepodmíněně. Jiří Wonka byl již 29. května propuštěn z vězení a poté podepsal Chartu 77.

Druhý trest odnětí svobody trávil Pavel Wonka ve vězení považovaném za jedno z nejhorších v Československu – v Minkovicích u Liberce. Byl vystaven šikaně a týrání, bránil se protestní hladovkou. Ve velmi špatném fyzickém stavu byl převezen – i díky níže popisovaným protestům rodiny, přátel a stoupenců – do vězeňské nemocnice v Praze-Pankráci a zbytek trestu strávil ve věznici Plzeň-Bory. Byl propuštěn 26. 2. 1988, ale ani poté se jeho zdravotní stav příliš nezlepšil.⁵

Průběh první hladovky na podporu P. Wonky vylíčili její iniciátoři v poděkování účastníkům hladovky ze dne 24. 8. 1987 takto: „*Řetězová hladovka za propuštění a osvobození Pavla Wonky probíhala ve dnech 13. 6. až 15. 8. 1987. Hladovět jsme začali ve Vrchlabí, spontánně a bez příprav – po shlédnutí filmu Gándhí. Byli jsme tři a nebyli jsme si*

1 S dokumenty k této problematice jsem se setkal při psaní diplomové práce o organizaci bývalých politických vězňů Klub K-231 v exilu v neuspořádaném fondu K-231 v Dokumentační sbírce brněnské pobočky Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR (dále jen ÚSD, f. K-231), za jejíž zpřístupnění tímto děkuji PhDr. Jiřímu Pernesovi, PhD. Dalším zdrojem dokumentů jsou sbírky Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (dále jen sb. VONS) a Dana Seidlová (dále jen sb. D. Seidlové), uložené v knihovně samizdatové a exilové literatury Libri prohibiti (dále jen LP). Ty obsahují dokumenty vzešlé z činnosti československých občanských iniciativ, jakož i exilový a krajanský tisk zmíněný v příspěvku. Za spolupráci při jejich vyhledání vděčím Jiřímu Gruntorádovi a PhDr. Jaroslavu Pažoutovi, PhD. Můj největší dík ovšem patří paní MUDr. Daně Seidlové-Guthové z Curychu (a Prahy).

2 Zdroj: <http://www.igfm.de>. Zde můžete získat bližší informace o současné činnosti této organizace. Byla založena ve Frankfurtu nad Mohanem v roce 1972, ve Švýcarsku existuje od roku 1983. IGFM zakládali emigranti ze SSSR, východního bloku a třetího světa. Snažili se spojit rodiny rozdělené hranicemi, sledovat dodržování lidských práv a bez použití násilí vystupovat proti jejich porušování. Ve vztahu k ČSSR vydali mj. sborník Charty 77 o československém vězeňství (Der ČSSR-Gulag).

3 Hana Jüptnerová (nar. 1952) byla středoškolskou pedagožkou, od roku 1980 signatářkou Charty 77. Po Wonkově smrti odešla sama ze školství (režim se jí jako samozhivitelku zdráhal i coby signatářku Charty 77 propustit) živila se jako uklízečka a myčka nádobí. Po roce 1989 se angažovala v regionu, vrátila se za katedru a věnuje se pěstounské péči. K H. Jüptnerové viz např.: HOMOLOVÁ, Marie: Příběhy neobyčejných podpisů, in: *Mladá fronta Dnes, příloha Víkend*, 6. 1. 2007, s. 2.

4 Jiří Wonka (nar. 1950) byl ve snaze o očištění svého bratra a potrestání těch, kteří byli zodpovědní za jeho smrt, sám stíhán (dvakrát byly jeho kauzy „ukončeny“ až milostí – v roce 1992 od premiéra Jana Stráského a v roce 1995 od prezidenta Václava Havla). K tomu viz LP, inv. č. 336, kart. 59; *Zpověď bratra zlikvidovaného disidenta. Příběh Jiřího Wonky*. Dokument, režie Vladislav Kvasnička (ČR 2003).

5 Z článků o P. Wonkovi mj.: PLACÁK, Petr: Před deseti lety byl komunistickým režimem utýrán Pavel Wonka, in: *Lidové noviny*, r. 12, 29. 4. 1998, s. 9; ZVĚŘINA, Pavel: *Pavel Wonka*. Zdroj: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_wonkap.php; *Pavel Wonka. Stručný životopisný nástin*. Zdroj: <http://www.wonka.wz.cz/zivotopis.htm>; Zdroj: <http://www.phrusa.org/> (Physicians for Human Rights); NAVARA, Luděk: *Wonka*, in: *Nové příběhy železné opony*. Brno, Host 2007, s. 226–239. O P. Wonkovi vznikl dokument v rámci cyklu *V zajetí železné opony* s názvem *Kolektivní vražda*, režie Petr Lokaj (ČR 2007).

jisti, jestli se k nám vůbec ještě někdo přidá. Nevěděli jsme, zda je to dobrý či pouze pošetilý nápad, a nedovedli jsme si dost dobře představit, jak to půjde dál. Mohli jsme se obrátit jen na minimální počet přátel v našem městě i mimo ně. Proto všechno, co se dělo potom, má pro nás tak trochu příchut' zázraku a je to pro nás zdrojem velké radosti a vděčnosti.“⁶ Svěho cíle hladovka nedosáhla, dne 7. 8. 1987 byl rozsudek nad Pavlem Wonkou potvrzen,⁷ nicméně došlo k upozornění na jeho případ jak mezi lidmi v Československu, tak i mezi krajany v zahraničí. Dostal se do zorného úhlu organizací zabývajících se ochranou a sledováním dodržování lidských práv. Svou akci hodnotili její iniciátoři kladně, smysl měla mimo jiné i proto, že v ní našli „lék na svůj pocit bezmocnosti, zbraň proti nečinnosti tváří v tvář zlu, odpověď světu svědomí“.⁸ Nadto vznikla nová přátelství mezi do té doby neznámými lidmi. Zúčastnit se jí mělo 96 lidí z Vrchlabí, Prahy, Trutnova, Gottwaldova (dnešního Zlína), Pardubic, Mostecka, Kolína nad Rýnem, Vídně, Curychu a navíc skupina Francouzů. Zprávu o radosti ze zvýšené korespondence měli organizátoři i od Pavla Wonky.⁹

Akce probíhala následovně: „Každý účastník akce nejí 24 hodin od 17.30 do 17.30 hod následujícího dne. Je možno pít vodu, neslazené minerálky, není-li vyhnutí, tedy i trochu kávy bez cukru. Zároveň každý odesílá druhého dne dva korespondenční listky nebo dopisy. První je krátký pozdrav Pavlovi do vězení, stačí podpis křestním jménem, nebo „účastník řetězové hladovky“ [do věznice v Praze-Ruzyni – pozn. autora].“ Druhý lístek měl být adresován Nejvyššímu soudu ČSR s žádostí o propuštění vězněného.¹⁰

Potvrzení rozsudku nad Pavlem Wonkou i situace, kdy byla řada lidí v Československu vězněna z politických důvodů, vedla organizátory k vyhlášení druhé hladovky. Uvědomovali si, že podmínky věznění a mnohdy i zdravotní stav vězňů nejsou uspokojivé. Tímto „skromným a nenásilným činem“ chtěli přispět k „nápravě poměrů“ i „upozornit nejen na případy vězněných, ale poukázat i na to, že přes některé pozitivní události stále trvá stav obecného ohrožení kriticky smýšlejících občanů. Z poslední doby můžeme jmenovat např. mladého dělníka Petra Pospíchalů či evangelického duchovního Jana Dusa. Oba byli díky domácí i mezinárodní solidaritě propuštěni, obvinění proti nim však zrušeno nebylo.“¹¹ Svůj protest adresovali nejen veřejnosti u nás a v zahraničí, ale i delegátům signatářských zemí KBSE, kteří měli 22. 9. 1987 jednat ve Vídni. Proto zdůraznili, že se tato situace netýká tzv. vězňů svědomí pouze v Československu, ale i v řadě dalších zemí celého světa. „V Československu vyjadřujeme solidaritu zejména těmto vězněným: Pavlu Horákovi, Heřmanu Chromému, Walteru Kaniovi, Ing. Pavlu Křivkovi, Ervínu Motlovi, Karlu Srpovi, Jiřímu Wolfovi a Pavlu Wonkovi, o kterých už několikrát informovali Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS) i občanská iniciativa Charta 77.“¹² Akce byla zahájena 30. 9. 1987 v 17.30 hodin a celkem se na ní podílelo 151 účastníků.¹³

Tato akce inspirovala Danu Seidlovou.¹⁴ S dalšími aktivisty v oblasti lidských práv vyhlásila od 1. 1. 1988 její pokračování. Takřka denně se po celý rok – i na několika místech na světě najednou – postili lidé a o své podpoře informovali nejen politické vězně nebo jejich rodiny, ale zasílali dopisy se žádostí o propuštění politických vězňů rovněž prezidentovi republiky Gustávu Husákovi a předsedovi vlády ČSSR Lubomíru Štrougalovi (od 12. 10. 1988 jeho nástupci Ladislavu Adamcovi). Ve zprávě o vrchlabské hladovce ve Zpravodaji, časopisu Svazu českých a slovenských spolků ve Švýcarsku, napsala hlavní iniciátorka mezinárodní řetězové hladovky D. Seidlová: „...vrchlabská položila základ nové formě demonstrace: tiché a vytrvalé, ke které se mohou připojit lidé z celého světa a podat si ruce ve společném protestu proti porušování základních lidských práv, proti ponižování a zraňování lidské důstojnosti, proti

6 LP, sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/2, kart. 58.

7 Viz protest zasláný mluvčími Charty 77 Janem Litomiským, Libuší Šilhánovou a Josefem Vohryzkem prezidentu republiky a Ministerstvu spravedlnosti ČSR proti rozsudku Nejvyššího soudu ČSR nad Jiřím a Pavlem Wonkovými. Dokument č. 50/1987. CHARTA 77: Dokumenty 1977–1989. Svazek 1. Edd. Blanka Císařovská – Vilém Prečan. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2007. s. 915–916.

8 LP, sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/2, kart. 58.

9 Řetězová hladovka za Pavla Wonku. Informace o Chartě 77, r. 10, č. 11/1987, s. 13 a 20.

10 LP, sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/2, kart. 58, zpráva Hany Jüptnerové agentuře Palach Press v Londýně z 15. 6. 1987.

11 Prohlášení Hany Jüptnerové, Jana Hrudky a Jiřího Wonky o konání další řetězové hladovky za propuštění politických vězňů. Informace o Chartě 77, r. 10, č. 11/1987, s. 13.

12 Tamtéž. Viz rovněž internetové stránky věnované VONS, www.vons.cz

13 LP, sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/2, kart. 58, zpráva Hany Jüptnerové, Jana Hrudky a Jiřího Wonky z 27. 8. 1987. Jednotlivci i skupiny se mohli hlásit u Jüptnerové, měli opět posílat dopisy vězněným, věřící i modlitby. Organizátoři se zaměřili na nejtěžší případy (dlouhodobé tresty, zdravotní důvody, sociální situace či věk odsouzených).

14 SEIDLOVÁ, Dana: *Zrcadlo mé duše*. Praha – Curych, vl. n. – Portál 2004, k organizaci a průběhu mezinárodní řetězové hladovky zejména s. 190–194 a 208–210. D. Seidlová (nar. 1928), vnučka Jiřího Gutha-Jarkovského, jejíž otec byl zaměstnán v rodině Schwarzenberků, pracovala celý život v sociální, zdravotní a humanitární oblasti. Po roce 1968 žila ve Švýcarsku, kde se významnou měrou podílela na organizování pomoci československému disentu a exilového skautingu. Pro švýcarský krajanský časopis Zpravodaj monitoruje politické dění v České republice.

zastařování a vydírání ze strany státní moci. Ten malý čin – dva dopisy, ta malá oběť – jednodenní půst – jsou stavebními kameny hráze, která se staví proti útisku. Jedině na ní lze stavět národní smíření.“¹⁵

Řetězová hladovka v roce 1988 byla organizována pracovní skupinou pro ČSSR Mezinárodní společnosti pro lidská práva, která byla tvořena aktivisty vesměs z řad krajanů žijících ve Spolkové republice Německo, Švýcarsku a Rakousku. Ve své „Výzvě k jubilejnímu roku 1988“ zmínili, že v roce 70. výročí vzniku Československa, ale i 40. výročí zániku demokracie a 20. výročí okupace vojsky Varšavské smlouvy, jsou v ČSSR političtí vězni, dochází zde k porušování lidských práv, byť je Československo signatářem řady smluv a úmluv, které se jich týkají. Podle nich bylo asi 5 000 osob vězněno za projevy svého přesvědčení, ať už politického, nebo náboženského. „Máme nejen právo – ne-li přímo morální povinnost – vyjádřit solidaritu s utiskovanými. V jubilejním roce bychom chtěli obrátit pozornost k občanům, stíhaným čs. vládou pro své přesvědčení, a podpořit je symbolickou řetězovou čtyřicetihodinovou hladovkou či půstem.“ Každý účastník měl dát svou účast na vědomí Úřadu vlády ČSSR a Kanceláři prezidenta republiky a v dopisech je žádat o všeobecnou amnestii pro politické vězně a zastavení jejich pronásledování. Dále měl napsat některému z vězňů, jejichž adresy byly na letáku. Účastníci byli vyzváni psát jim i mimo dobu hladovění.¹⁶ Před koncem roku měla být akce skončena pouze tehdy, dojde-li k celkové amnestii.

Hladovka probíhala takto: „Čtyřicetihodinový půst zahajujeme v 18:30 večer. Ukládáme ho sami svému svědomí, pijeme neslazený čaj nebo kávu či minerálku a během této doby připravujeme k odeslání dopisy čs. vládě, kanceláři prezidenta republiky a lístek některému z vězňů.“¹⁷

V lednu a únoru probíhala akce ve Švýcarsku,¹⁸ v březnu následovalo Rakousko,¹⁹ v dubnu Švédsko,²⁰ v červenci Velká Británie,²¹ v srpnu Polsko.²² Dobře zorganizována byla v Austrálii.²³ Podle plánu²⁴ probíhala v květnu ve Spolkové republice Německo,²⁵ v červnu ve Francii, v srpnu v Itálii a Německé demokratické republice, v září v Nizozemsku,²⁶ v říjnu v Maďarsku, v listopadu v Kanadě a v prosinci v USA.²⁷ Akce byla zakončena opět ve Švýcarsku.

Hladovka měla ohlas i v ČSSR, kde o ní např. informovala Charta 77 ve zprávě tehdejších mluvčích Stanislava Devátého, Miloše Hájka a Bohumíra Janáta.²⁸ Od května 1988 (mezitím P. Wonka ve vězení zemřel²⁹) se k ní připojovali i účastníci

15 SEIDLOVÁ, Dana: Vrchlabská hladovka, in: *Zpravodaj (Curych)*, r. 21, č. 3, březen 1988, s. 18; rozhovor autora s Danou Seidlovou. Praha, dne 5. 6. 2001 a 10. 12. 2007; LP, sb. D. Seidlové. Zde je několik desítek dopisů účastníků a organizátorů řetězové hladovky roku 1988 z celého světa, včetně seznamu účastníků (nejen z ČSSR).

16 LP, sb. D. Seidlové; ÚSD, f. K-231; *Věstník Československého sdružení v Kanadě* (dále jen *Věstník ČSSK*), r. 16, č. 2, březen 1988, s. 2; Výzva k jubilejnímu roku 1988, in: *Nový domov*, r. 39, č. 7 ze dne 7. 4. 1988, s. 3; *Zpravodaj (Curych)*, r. 21, č. 2 z února 1988, s. 21. Informace o hladovce se objevovaly v krajaňském tisku, a to nejen v zemích, jejíž obyvatelé se k ní připojili.

17 LP, sb. D. Seidlové, leták Mezinárodní společnosti pro lidská práva – pracovní skupiny ČSSR „Výzva k jubilejnímu roku 1988“.

18 Zúčastnili se mj. mluvčí československé skupiny IGFM Dana Seidlová, Svatopluk Karásek, Jan Kristofori a JUDr. Jaroslav Strnad.

19 LP, sb. D. Seidlové, seznam účastníků v Rakousku v březnu 1988. V Rakousku byli mezi dvaceti přihlášenými mj. Dagmar Vaněčková, Karel Jan Schwarzenberg (v letech 1984–1991 prezident Mezinárodního helsinského výboru pro lidská práva), chartisté a někdejší političtí vězni František Matula a Jiří Chmel, manželé Ivan a Helena Medkovi, František Vaněček, Zbyněk Benýšek a Jaromír Šavřda; z rodilých Rakušanů mluvčí a členové československého pracovního výboru i rakouské sekce IGFM. Nakonec se hladovky zúčastnilo čtyřicet osob. VANĚČKOVÁ, Dagmar: Řetězová hladovka za čs. politické vězně, in: *Listy*, r. 18, č. 2, duben 1988, s. 51.

20 Zde měla hladovka 57 účastníků. LP, sb. D. Seidlové, dopis Dagmar Brabencové ze Sollentuna D. Seidlové ze dne 5. 5. 1988.

21 Ke konci května získala tamní organizátorka Zina Freundová 25 lidí na 24 dny, zbytek měla „dodat“ D. Seidlová. Ve Velké Británii se hladovky zúčastnilo 90 lidí, mj. bývalá mluvčí Charty 77 Zdena Tominová, Zina Freundová, Jiří Hanák, Jiří Bednář, Jan Kaplan, Aleš Macháček, Jan Kavan, Roger Scruton, Jan a Karel Šlingovi. LP, sb. D. Seidlové, dopisy Z. Freundové z Londýna D. Seidlové ze dne 31. 5. 1988 a 21. 7. 1988.

22 LP, sb. D. Seidlové, nepodepsaný lístek z 6. 7. 1988. Podle seznamu účastníků se v Polsku k hladovce připojilo dvacet osob. Šlo mj. o členy Organizačního komitétu pro hladovku a Polsko-československé solidarity.

23 Ve dnech 18. 7.–5. 8. 1988 proběhla hladovka v Brisbane, ve dnech 3.–28. 8. 1988 v Sydney (26 účastníků, publicita v krajaňském tisku i v českém etnickém vysílání TV stanice ZEA), pak v Melbourne. LP, sb. VONS, inv. č. 3, sign. IV/6, kart. 3. NOVOTNÝ, Tomáš: Pomozte politickým vězňům, in: *Hlasý Čechů a Slováků v Austrálii*, r. 9, č. 15/1988; LP, sb. D. Seidlové, dopis Tomáše Novotného z Brisbane ze dne 12. 8. 1988.

24 VANĚČKOVÁ, c. d., s. 51.

25 LP, sb. D. Seidlové, dopis Dorothy Kunzeové D. Seidlové z Bensbergu ze dne 17. 4. 1988 o účastnících hladovky v SRN ve dnech 20.–30. 5. 1988.

26 Hladovka se v jednotlivých oblastech Nizozemí konala v těchto dnech: oblast Amsterdamu 1.–10. 9., Rotterdamu 11.–20. 9. a ve střední a na východě země 21.–30. 9. 1988. LP, sb. VONS, inv. č. 3, sign. IV/6, kart. 3; *Okno*, r. 19, č. 84–85, s. 42–44; Hongeractie voor Tsjecho-Slowakije, in: *Amnesty International magazine*, č. 9/1988, s. 15.

27 LP, sb. D. Seidlové; ÚSD, f. K-231, dopis D. Seidlové z Curychu E. Ottové ze dne 20. 10. 1988. K dispozici jsou jen dopisy jednotlivců či malých skupinek účastníků.

28 CHARTA 77: *Dokumenty 1977–1989*. Svazek 2., c. d., s. 999–1000.

29 Podmínky ochranného dohledu po propuštění v únoru 1988 nebyl P. Wonka s to dodržet a i přesto, že si podal žádost o vystěhovalecký pas, byl 5. 4. 1988 opět zatčen a 20. 4. 1988 odsouzen i přes velmi vážný zdravotní stav soudkyní Okresního soudu v Trutnově JUDr. Marcelou

z ČSSR, a to nejen pouze aktivisté tzv. nezávislých iniciativ. Řada československých občanů se do akce zapojila opakovaně.³⁰ Jaromír Šavrdra, který byl uveden – ačkoli žil v Československu – v seznamu rakouských krajanů, toho využil k výzvě prezidentovi ČSSR.³¹ Ozvali se i jednotlivci, žijící mimo centra krajských komunit, např. bratr Bernard.³²

Ve sbírkách Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a Libri prohibiti je nejpodrobněji zmapována organizace akce v Kanadě v listopadu 1988. Zde ji koordinovala Eduarda Ottová,³³ účastnili se jí členové K-231, Kruhu přátel K-231

Horváthovou na pět měsíců nepodmíněně. O šest dní později ve věznici v Hradci Králové zemřel. Dne 6. 5. 1988 měl pohřeb ve vrchlabském kostele sv. Vavřince. Ten se stal manifestací proti totalitnímu režimu, zúčastnilo se ho na dva tisíce lidí.

Wonkova smrt měla i mezinárodní odezvu. Pod tlakem ze zahraničí bylo umožněno dvěma zahraničním lékařům (profesor Robert S. Lawrence z Harvardské univerzity a profesor Robert H. Kirschner z univerzity v Chicagu), aby vykonali druhou, nezávislou pitvu. Původ plicní embolie na rozdíl od českých lékařů viděli v nohou, tj. následkem bití. Pohřbu se zúčastnili rovněž zástupci osmi zastupitelských úřadů a štáb západoněmecké veřejnoprávní televize ARD. Zajímavé je, že již dne 16. 4. 1988 upozorňovala ve svém dopise International Helsinki Human Rights Federation (Mezinárodní Helsinská federace pro lidská práva; zdroj: <http://www.ihf-hr.org/>) na nebezpečí týkající se dalšího věznění P. Wonky. Členka komise k prošetření okolností Wonkovy smrti poslankyně ČNR Hana Marvanová ČTK přesto 29. 4. 1990 uvedla, že zemřel na selhání srdce, „s nejbližší pravděpodobností bez přímého cizího zásahu“. Ke smrti P. Wonky, jejímu vyšetřování a protestům mezinárodní i domácí veřejnosti viz LP, sb. VONS, inv. č. 335, kart. 57–58; Ještě k smrti politického vězně P. Wonky. ČTK, 5. 3. 1990; HRUDKA, Jan: Boj s totalitou stál Pavla Wonku život. Wonkův pohřeb ve Vrchlabí se stal prvním masovým protestem proti komunistickému režimu, in: *Mladá fronta Dnes* (kraj Hradecký), 15. 11. 2003, s. 3; PLACÁK, Petr: *Fizl*. Praha, Torst 2007, s. 131–133 a 239–240.

V reakci na Wonkovu smrt vznikla mj. petice z 15. srpna 1988 za okamžité propuštění všech politických vězňů adresovaná Ministerstvu spravedlnosti ČSR, Ministerstvu vnitra ČSSR, vládě ČSSR a Federálnímu shromáždění ČSSR a podepsaná 271 československými občany. Její iniciátoři Ivan Jirous a Jiří Tichý byli odsouzeni roku 1988 k šestnácti, resp. šesti měsícům odnětí svobody nepodmíněně. K případu viz LP, sb. VONS, inv. č. 151, kart. 29.

Na budově Krajského úřadu v Hradci Králové je od 14. 11. 2003 pamětní deska s nápisem „Pavel Wonka, oběť komunistického násilí“, v Pardubicích je po P. Wonkovi pojmenován most; v několika městech i ulice. Viz článek Hradecký kraj odhalí pamětní desku disidentovi Wonkovi. Zdroj: http://www.rozhlas.cz/hradec/zpravy/_zprava/94165.

JUDr. M. Horváthová (nar. 1957) byla roku 1992 doživotně jmenována soudkyní, na Okresním soudu v Trutnově působí dosud. Stejně jako předseda senátu Městského soudu v Praze Jan Rojt (i když ten soudnictví záhy opustil) nebo předseda senátu Nejvyššího soudu ČR Pavel Janda nebyla nikdy pohnána k zodpovědnosti. Viz např. BÍLEK, Vladimír: Poslala Wonku do vězení, kde zemřel, in: *Mladá fronta Dnes – Hradecký kraj*, 12. 11. 2004, s. 3; NĚMEČEK, Tomáš: Neslušná otázka: Ctihodnosti, byla jste také v KSČ?, in: *Hospodářské noviny*, 1. 8. 2007, s. 9; DRDA, Adam: Co se v padesátých letech naučíš... Příběhy bezpráví, in: *Lidové noviny*, 13. 11. 2007, s. 11.

- 30 Dopisy o jejich účasti na hladovce jsou uloženy v LP, sb. D. Seidlové. Mezi organizátory v Československu můžeme namátkou jmenovat Josefa Ourodu z Mostu, Víta Pelikána z Olomouce, P. Františka Líznu z Velkých Opatovic, nebo Zdeňka Kulíka z Chomutova. Řada účastníků hladovky vyrozuměla o svém činu kromě organizátorů v zemi též přímo Danu Seidlovou. V červenci byli účastníci hladovky z různých míst v Čechách (mj. Jiří Wonka, Heřman Chromý nebo Jiří Gruntorád), po celý srpen se hladovka konala na Moravě (hlavně v Brně, Kyjově, Gottwaldově a Olomouci, mj. Tomáš Kvapil, Michal Mrtvý, Petr Pospíchal, Miloslav Mareček, Stanislav Devátý, Iva Kotrlá), v září se jí účastnili opět občané z Olomouce a okolí, ve dnech 20.–30. 9. 1988 deset členů Jazzové sekce, v listopadu občané ze severních a východních Čech a ve dnech 1.–26. 12. 1988 aktivisté Společenství přátel USA (SPUSA) – 24 osob z tehdejšího Gottwaldova, manželé Hradílkovi z Lipníka nad Bečvou a Božena Devátá z Gottwaldova. Závěr roku patřil organizátorům.

- 31 Jaromír Šavrdra, který se účastnil mezinárodní řetězové hladovky, žádal v dopise Kanceláři prezidenta republiky z 31. 3. 1988 o propuštění československých politických vězňů. Svou žádost opíral o pakt o občanských a politických právech, k němuž sice Československo vyhláškou č. 120/1976 Sb. formálně přistoupilo, avšak vnitrostátní zákonodárství ani jeho výklad neuvedlo do souladu s tímto dokumentem. Dopis byl publikován v *Informacích o Chartě 77*, r. 11, č. 8/1988, s. 18.

Jaromír Šavrdra (25. 5. 1933–2. 5. 1988) byl ostravský básník a spisovatel, absolvent studia české literatury na Filozofické fakultě UK v Praze (krátce před dokončením práv na Právnické fakultě UK v Praze byl ze studia roku 1972 vyloučen), knihovník a středoškolský pedagog, publicista. Za normalizace byl pro své postoje v období tzv. pražského jara pracovně perzekvován, tento postup moci „narušil“ přiznaný invalidní důchod, díky němuž se mohl věnovat literatuře. Psal, překládal, vydával samizdaty. Za svou literární činnost byl v roce 1979 zatčen a odsouzen pro trestný čin pobuřování na 30 měsíců nepodmíněně. Během věznění v Ostrově nad Ohří byl kázeňsky trestán. Neustal ve své činnosti a byl proto o rok později znovu zatčen a odsouzen na 25 měsíců. Druhé vězení sice velmi zhoršilo jeho zdravotní stav, ovšem nikoli odhodlání. Psát nepřestal ani ve vězení, o svých zážitcích za mřížemi napsal dílo *Přechodné adresy* (Edice Popelnice 1987; VMCG, Ostrava 1991). Posledním dílem před smrtí je práce o jeho velké vášni, chovu perských koček. Zemřel na následky věznění jen o několik dnů později než P. Wonka. Návist StB a perzekuce jeho osoby a manželky šly až za hrob. Po roce 1989 byl rehabilitován soudně i studijně, byl mu udělen Řád T. G. Masaryka (1998). Manželé Šavrdovi patřili mezi několik málo signatářů Charty 77 v tehdejší Severomoravském kraji. J. Šavrdra ji signoval roku 1983, jeho manželka Dolores (nar. 1931, účetní) se signatářkou stala roku 1987. Po roce 1989 se angažovala v Občanském fóru a občanských komisích. Viz např. *CHARTA 77: Dokumenty 1977–1989*. Svazek 2., c. d., s. 1003–1004 aj., PLACÁK, Petr: Deset let od smrti ostravského básníka, in: *Lidové noviny*, 7. 5. 1998, s. 11; TŘEŠŇÁK, Petr: Chartistou na konci světa, in: *Respekt*, r. 18, č. 2, 8. 1. 2007, s. 13–15; <http://www.zar.cz> (nakladatelství, vydávající dílo J. Šavrdy); Zdroj: <http://www.okpb.cz/webit/medailony/savrda/> (stránky o J. Šavrdovi).

- 32 LP, sb. D. Seidlové, nedatovaný dopis Dr. Radomíra B. Kadlece z Grenville československé vládě; POKORNÝ, Jindřich: Bratr Bernard, in: *Masarykův lid*, r. 7, č. 1, únor 2001, s. 24–25; JANKA, Otto: *Bratr Bernard*. Praha, Čin 2000. Tento misionář (1915–2003) žil již několik desítek let na karibské Grenadě, postil se dne 7. 2. 1988.

- 33 Eduarda Ottová (nar. 1931) byla v letech 1951–1961 vězněna (část z této doby byla v nápravných zařízeních se svou matkou, její bratr Alois Jaroš byl popraven). Od roku 1966 žije v Kanadě, v letech 1985–1990 byla předsedkyní organizace bývalých politických vězňů Klub

i Československého sdružení v Kanadě.³⁴ V jejím průběhu se projevil rozdílný názor i přístup různých vln emigrace, mj. i k otázce zasílání dopisů představitelům ČSSR.³⁵

Poslední týden roku 1988 o Vánocích proběhlo „čestné kolo“ hladovky.³⁶ Zúčastnili se ho organizátoři a známé osobnosti, např. D. Seidlová se postila na Štědrý den od večera, jak napsala prezidentovi Gustávu Husákovi i předsedovi vlády Ladislavu Adamcovi.³⁷ Dne 28. 12. 1988 se postil Václav Malý,³⁸ 30. 12. 1988 Eduarda Ottová. Poslední den roku držely půst iniciátorky první hladovky z Vrchlabí Hana Jüptnerová a Anna Hrudková.³⁹ V Polsku se k hladovce ve dnech 25.–31. 12. 1988 připojilo 25 osob, které vystupovaly za propuštění politických vězňů v ČSSR i v Polsku.⁴⁰

Počátkem roku 1989 poděkovala Charta 77 Mezinárodní federaci pro lidská práva za uspořádání akce.⁴¹ Připojilo se k ní několik stovek jednotlivců z celé Evropy i ze zámorí,⁴² podporu získala u mnoha organizací. Měla velký, pře-

K-231 v exilu, která vydávala časopis K-231. Organizovala sociální pomoc bývalým i současným politickým vězňům a iniciovala zřízení památníku Znovuukřižovaného na Masaryktownu v roce 1989. Viz HALLA, Josef: *Organizace bývalých politických vězňů: Klub K-231 v exilu (1985–1990)*. Diplomová práce. Brno, Historický ústav FF MU 2001.

34 Viz HALLA, c. d., s. 69–73. Korespondence mezi E. Ottovou a D. Seidlovou týkající se koordinace akce v Kanadě i korespondence E. Ottové s organizacemi i jednotlivci v Kanadě je uložena v ÚSD, f. K-231.

35 V dopisu Jiřího Sochora (nar. 1917) z Fallbrooku E. Ottové ze dne 20. 6. 1988 je uvedeno: „*Upřímně řečeno si však od toho moc neslibuji, neboť zde se jedná o přímý kontakt s československými úředními místy a na to jsou zdejší lidé opatrní. Oni nechápou ten rozdíl mezi samozvanými darebáky a mezi oficiálními vládními kruhy (tak jak to chápeme my z Evropy, kteří to všechno prožili na vlastní kůži).*“

E. Ottová ve svém dopisu Miloši Šuchmovi (nar. 1940, programátor, roku 1968 člen KAN), tehdejšímu předsedovi Československého sdružení v Kanadě, ze dne 22. 8. 1988 napsala: „*Zatím jsem zjistila, že 48tníci toto odmítají [poslat do ČSSR prezidentovi a vládě oznámení o svém úmyslu – pozn. autora], protože neuznávají komunistickou vládu. Příchozí z r. 68 tuto výhradu nemají a zatím, kdo se na tuto akci přihlásil, jsou právě lidé z tohoto roku.*“

E. Ottová v dalším dopise z 30. 11. 1988 napsala: „*Chci Ti tímto poděkovat za Tvou pomoc. Nejen, že ses sám hladovky zúčastnil, ale svým dopisem jsi dal podnět k účasti dalších. Z celé akce mám dobrý pocit solidarity s domovem všech emigračních vln. Původní účel hladovky – totiž vynutit amnestii politickým vězňům doma, zůstává zatím nesplněn, ale situace kolem nich se znovu rozvířila nejen v tisku exilovém, ale i v tisku adoptovaných vlastí. Situace doma je v současné době velmi svízelná, ale doufejme, že toto přituhnutí poměrů bude brzy vystřídáno uvolněním, které si národ vynutí.*“ Dopisy, z nichž bylo citováno, jsou uloženy v ÚSD, f. K-231.

E. Ottová poděkovala v časopise K-231 účastníkům hladovky v Kanadě, „*ať už jsou to bývalí političtí vězni padesátých let, kteří nikdy nemožou zapomenout na léta svého věznění, či nově příchozí s čerstvými vzpomínkami na režim v Československu, nebo starousedlíci – všichni svým gestem jednodenního hladovění prokázali nejen solidaritu s vězni doma, ale hlavně a především to, že národní citění a vůle pomoci se nezmenšilo časem, prožitým mimo území naší vlasti.*“ OTTOVÁ, Eda: Informace o řetězové hladovce, in: K-231, r. 4, č. 3 (21), listopad 1988, s. 13.

36 D. Seidlová ve svém dopise E. Ottové ze dne 22. 11. 1988 napsala: „*Posledních 10 dní je těch „slavnostních“. Prosím Tě, napiš prezidentovi a vládě pomocí otevřeného dopisu, ten dopis rozmnož a pošli, kam se prostě dá. Bylo by dobré, kdybys ten dopis (do redakcí, do Československa apod.) koncipovala dřív, třeba hned a do záhlaví napsala „EMBARGO do 30. prosince“, protože někde jim to děsně dlouho trvá, než něco otisknou...*“ ÚSD, f. K-231.

37 LP, sb. D. Seidlové, dopisy D. Seidlové G. Husákovi a L. Adamcovi ze dne 24. 12. 1988.

38 LP, sb. D. Seidlové, dopis V. Malého D. Seidlové ze dne 21. 12. 1988.

39 Dopis H. Jüptnerové a A. Hrudkové G. Husákovi a L. Adamcovi a D. Seidlové G. Husákovi, in: *Nový domov*, r. 40, č. 5, 9. 3. 1989, s. 10. Oba dopisy jsou nedatované, pocházejí z 31. 12. 1988. H. Jüptnerová a A. Hrudková v dopise prezidentu republiky a předsedovi federální vlády žádaly mj. neprodlené propuštění Hany Marvanové, matky čtyřletého syna.

40 SEIDLOVÁ, Dana: Celosvětová řetězová hladovka, in: *Zpravodaj (Curych)*, r. 22, č. 1, leden 1989, s. 9.

41 V prohlášení Charty 77 vydaném jediným nevězněným mluvčím Charty 77 Tomášem Hradílkem z 20. 1. 1989 se uvádí: „*Charta 77 děkuje tímto pracovníkům a spolupracovníkům Mezinárodní společnosti pro lidská práva, zejména Daně Seidlové, ale i dalším, za organizaci mezinárodní řetězové hladovky, která měla přispět k vyhlášení amnestie československých politických vězňů.*“

Tato morálně významná akce, jejíž součástí bylo i odesílání protestních dopisů předním československým činitelům a také pozdravů vězněným, je novým svědectvím o možnostech celosvětové solidarity v oblasti prosazování a obhajoby lidských práv.

Naše vřelé díky patří též více než 800 občanům Švýcarska, Rakouska, NSR, Norska, Švédska, Dánska, Francie, Anglie, Holandska, Itálie, Polska, Maďarska, Československa, Kanady, Austrálie, USA a dalších zemí, kteří jednodenním hladověním a dopisy vyjádřili rozhodný nesouhlas s tím, že v Československu jsou v rozporu s přijatými mezinárodními dohodami stále ještě trestně stíháni a věznění někteří občané za své kritické a nekonformní názory a za jejich šíření.

Je těžké posoudit konkrétní výsledky, které tato mezinárodní hladovka přinesla. Minimálně přispěla k propuštění jednoho politického vězně, Waltera Kanií, jemuž byl mnohaletý trest odnětí svobody přerušen z vážných zdravotních důvodů; možná, že pomohla i k určitému posunu v posuzování některých domnělých trestných činů. Při rigidních přístupech čs. politické a soudní moci, lišících se dnes ostře od přístupů sovětských, maďarských, polských, je to úspěch.

Současně bychom chtěli poděkovat pracovníkům Mezinárodní společnosti pro lidská práva, zvláště paní Dagmar Vaněčkové, za sociální pomoc rodinám nespravedlivě pronásledovaných i jednotlivcům rovněž za intervenční a informační činnost ve prospěch nespravedlivě stíhaných čs. občanů. Naše díky patří rovněž osobním patronům vězněných a jejich rodin.“ Dokument Charty č. 7/1989, in: CHARTA 77: Dokumenty 1977–1989. Svazek 2, c. d., s. 1071.

42 D. Seidlová o tom napsala 7. 6. 1988 Karlu Kynclovi do Londýna. „*Denně hladoví minimálně 1 osoba, v současné době jsou to 2–5 osob, protože se připojilo Československo.*“ Píše i o otevřeném dopisu své dávné přítelkyně a spolužačky ze střední školy Libuše Šilhánové prezidentu Husákovi. LP, sb. D. Seidlové.

devším morální význam. Výrazně napomohla k rozšíření vědomostí o situaci vězňů svědomí v Československu ve světě, odtud se jim také dostalo podpory.

Cílem akce bylo dosáhnout propuštění lidí vězněných z politických důvodů. To se po změně společenských poměrů na přelomu let 1989–1990 podařilo, což ale neznamená, že by byla otázka lidských práv, jejich dodržování a ochrany uzavřena. V průběhu dalších let došlo k legislativnímu i společenskému zmírnění některých křivd spáchaných komunistickým režimem, české organizace na poli lidských práv dnes pomáhají v řadě zemí světa. Svými činy, zkušenostmi i solidaritou se připojily k řetězu lidské sounáležitosti a pomoci, která byla demokratickými zeměmi v období totality poskytována obyvatelům naší země. V tomto směru se naplnila slova D. Seidlové, adresovaná do rodné vlasti: „*Tady je krásně, ale bude i u Vás, protože Vaše počínání je obdivuhodné.*“⁴³ Obdiv a úctu, to je to, co si lidé, neváhající vzepřít se zlu a nespravedlnosti a hájit základní lidská práva i za cenu hrozby ztráty svých, zaslouží. Solidarita s perzekvovanými a nově získaná přátelství byly jedinou, ale dostatečnou odměnou, které se účastníkům hladovky doslalo. A to i za tu cenu, že se mnozí z nich dostali do hledáčku represivního aparátu (a někdy i do vazby), což mnohdy nebylo poprvé ani naposledy.

Není divu, že se řada účastníků hladovky zapojila po roce 1989 do obnovy demokratické společnosti, ať již ve svých povoláních, působením na poli lidských práv, nebo v rámci státní správy a samosprávy. Najdeme je i mezi politiky a diplomaty.

43 LP, sb. D. Seidlové, pohlednice D. Seidlové z Curychu V. Pelikánovi z Olomouce, 14. 9. 1988.

Slovo předsedkyně

Chtěla bych v několika odstavcích popsat, co se vlastně stalo v Torontě, a hlavně těm, kteří nejsou přímo zúčastnění, vysvětlit motivy.

Bývalý výbor Sdružení byl zvolen v březnu 1983 na schůzi, která byla slabě navštívena, protože o ní téměř nikdo nevěděl. Byl obnoven časopis "MUKL". Přáli jsme mu všichni štěstí do začátků a pro nějaký čas bylo vše v pořádku.

Za čas — asi za rok — začaly proskakovat drobné články, kde pod zkreslenými fakty se našel leckdo z muklovských řad. Tyto články (dle tehdejší rady "MUKLa") měly za úkol hájit čistotu exilu a byly namířeny jak proti jednotlivcům, tak proti čs. exilovým organizacím. Pokud se týkaly jednotlivců, nebyly postiženým milé, ale rozhodně nebyly rozhodujícím faktorem v událostech právě minulých.

Co bylo nepřípustné a co opravdu zasluhovalo zásahu, byly články, které svým jednostranným názevem rozbíjely jednotu exilu.

Většina exilových organizací existovala dávno před naším příchodem na Západ. Tenkrát, kdy padaly hlavy našich drahých, byla zde určitá hořkost "pro Boha, kde jste, jak můžete toto dopustit" — ale dnes sami víme, jak je hrozné těžké ovlivnit povědomí Západu.

My, propuštění političtí vězni komunistického režimu, bychom mohli být velikou ovlivňující silou tohoto povědomí. A toto si bývalý výbor uvědomil v plném dosahu. Kdokoliv, ať už jednotlivci, či organizace, se mohou těžko postavit proti názoru politických vězňů, oficiálně vyslovenému. Ti, kteří neprožili to, čím jsme prošli my, mají většinou jakýsi pocit viny vůči nám. A tohoto faktu výbor využil a demagogickým způsobem — jako mluvčí Sdružení bývalých politických vězňů — začal narušovat a rozkládat současné exilové organizace.

A tento moment je hlavním motivem událostí v Torontě. Nás jako celku nesmí nikdo zneužít k vyjádření osobních názorů, které mohou poškodit (a poškodily) čs. věc.

Pro uklidnění těch, kteří jsou vdáleni — na dně tohoto dění nejsou hádky, drobné rozmišky či osobní řevnivost, ale zásadní rozpor mezi teorií Sdružení (být nadstranické) a praxí (rozklad kritikou, založenou na individuálním názoru jednotlivce).

Výbor si osvojil zvláštní pravomoc. Řada odsezených let nás nečiní členy tohoto Sdružení, ale finanč-

ní příspěvky. Kdo jsme je odmítli zaplatit (přispěli pouze na tiskový fond "MUKLa"), stali jsme se "nečleny".

Shrnuji: 27 bývalých politických vězňů požádalo stávající výbor dopisem z března 1985 o svolání schůze všech členů. V opožděné odpovědi informoval E. Vondráček 27 členů (i nečlenů, dle něj), že schůze bude svolána po ukončení mandátu, aniž podal informaci, kdy mandát končí a kdy by se mohla schůze uskutečnit.

Zleva: Zdeněk Otruba, Karel Pinke, Edula Ottová a Eva Nováková.

Výbor byl zvolen v březnu 1983 na dobu jednoho roku. Další schůze byla svolána oznámením v "MUKLu" až v červnu 1984 (po 15ti měsících). Sdružení nemá žádné legální stanovy — nebyla zde tedy záruka, že žádaná schůze bude svolána. Proto signatáři původního dopisu svolali schůzi na 1. června 1985 na Masaryktown.

E. Vondráček i ostatní byli vyrozuměni. Úmyslem bylo sejít se s výborem, v klidu vyřešit sporné otázky a najít východisko z dané situace. Výbor se rozhodl ignorovat členy svolanou plenární schůzi (ač tato je vrcholným orgánem každé organizace) a schůze se neúčastnil.

Členstvo si zvolilo nový výbor, jenž byl pověřen vypracováním programu (pracovní návrh je otištěn). Písemné připomínky a nové návrhy členů jsou vítány.

POMOCTE OSVOBODIT POLITICKÉ VĚZNĚ V ČSSR I

V Československu je v současné době ve věznicích asi 45.000 odsouzených, z toho asi 5.000 politických vězňů. Jsou to lidé, kteří byli potrestáni ztrátou svobody za projevy svého přesvědčení, kritiku vlády či vládnoucí strany nebo za svou náboženskou činnost. Jejich pronásledování je v hrubém rozporu s mezinárodními závazky o základních lidských právech.

Postavení politických vězňů je ztíženo tím, že dozor nad nimi je svěřen těžkým zločincům, kteří si tu odpýkávají svůj trest. Vězení jsou vesměs přepíňaná, zastaralá, hygienické podmínky naprosto nedostatečné, strava bídná. Vesměs povážlivě špatný zdravotní stav, sebevražda, sebevraždy, požívání drog, homosexualita – to jsou výsledky soustavného ponižování a tvrdého vězeňského drilu, těžké fyzické práce a bezohledného vykořisťování.

Tak např. dvě léta vězení si odpýkával Heřman Chro-
mý za přechovávání politické literatury a skládání vlast-
ních textů. Na deset let byl odsouzen ing. Petr Haupt-
mann, který odešel ilegálně do západního Německa a
vrátil se zpátky. K třináctiletému vězení byl odsouzen
Ondřej Hoch za údajnou špiónáž. Odsouzený však se ni-
kdy k trestnému činu nepřiznal a na protest proti svému
odsouzení držel dlouho hladovku. Evangelickému faráři
Michalu Hřeškovi bylo odňato povolení k vykonávání
kněžského úřadu a byl přechodně vězněn za to, že se
scházel s věřícími pod širým nebem. Rovněž katolický
kněz Štefan Javorský si odpýkával svůj osmiletý trest
za to, že sloužil mši. Walter Kania byl odsouzen k sedmi-
letému vězení, protože cenzura zachytila jeho kritický
dopis, týkající se podmínek ve věznicích. Za podobný
»příčin« sedí za mřížemi Jiří Wolf, Mária Koutisová byla
odsouzena k desetiletému vězení za rozšiřování nábo-
ženské literatury. Přechovávání a rozšiřování náboženské
literatury se stalo přednětlem pronásledování mnohých
věřících občanů v Československu. Také toulá po svobo-
dě, nezdařený pokus o ilegální přechod hranic, přivedlo
mnoho lidí do vězení. Partě mezi ně i Michael Keller.
Podrobně vykonstruované obvinění a mučení z něj udě-
lalo »špióna« a byl odsouzen k šesti letům těžkého zá-
řel! Avšak pod nátlakem ze zahraničí byl z vyšetřovací
vazby propuštěn evangelický kněz bez stálého souhlasu
Jan Dus, stejně jako katolický aktivista Petr Pospíšal.

Osud všech nespavedlivě stíhaných se nás dotýká.
Rozhodli jsme se požádat československou vládu o udě-
lení amnestie pro politické vězně a na podporu této žá-
dosti chceme zorganizovat řetězovou hladovku po celém
světě. Celodenní půst nám bude připomínat náš mravní
závazek solidarity s uvězněnými, budeme s nimi myšlen-
kově spojeni a budeme připravovat dopisy čs. vládě,
které ihned po ukončení hladovky odešleme. Pomozte
nám, připojte se! Získejte pro tuto akci přátele a spolu-
pracovníky ve svém okolí!

ADRESY POLITICKÝCH VĚZŇŮ (Otevřený listek je povolen.)

*Dr. Haas HARVA NOVÝ +26.11.63
Tomas DVOŘÁK +3.7.65
Klauba VYBKA +6.7.46
Věznice Krim
Převodník
16.0.07 Praha
Barym*

Petr Dušák, 10.11.1966 do 22.9.1988

NVÚ PS 336, úsek 3-3A, 306-36 Přezb., ČSSR

Valdava DEBERG do 1994

NVÚ PS 1123 579 41 Valdava

Ondřej Hoch, 6.12.1948 do září 1997

NVÚ PS 1123, 507 11 Valdice, ČSSR

And. PER NIEKY, 4.2.7.1950 do 1990

Valdava

Jiří Wolf, 5.1.1952 do 17.5.1989

NVÚ PS 1, 507 11 Valdice, ČSSR

Josef Roemer, 7.10.1955 do ledna 1990

NVÚ PS 1, 507 11 Valdice, ČSSR

Petr Hauptmann, 7.8.1946 do 12.9.1993

NVÚ Minkovice, Příhr. 10, 463 13 Liberec-Doubr., CS

Jiří Boháč, 8.2.1953 do 24.3.1989

NVÚ, PS 1, 507 11 Valdice, ČSSR

František Veis, 5.7.1932 do 9.4.1992

NVÚ, PS 1, 507 11 Valdice, ČSSR

Michael Keller, 11.6.1963

P. U. 44, sch. 3/101, 140-04 Praha 4, ČSSR

P. Trnka, 1.12.1944 + 11.7.1991

Dušan SKALKA + 24.12.54

Jan STEINEL + 11.3.91

*Jan TICHÝ, *1949*

15-625 09 Praha

Pravdivost

Připojuji se k řetězové hladovce:

Dny, které se mi nehodí (případně dny, které se mi hodí):

Pošlete mi letáky pro mě známe:

.....ks v češtině,ks v němčině.

Jméno:

Adresa:

telefon:

Menschenrechte in der ČSSR

ARBEITSGRUPPE ČSSR

INTERNATIONALE GESELLSCHAFT FÜR MENSCHENRECHTE

ÖSTERREICHISCHE SEKTION
A-1020 Wien, Untere Augartenstr. 21/6
Tel.: 0043/222/35.95.43

DEUTSCHE SEKTION
D-6000 Frankfurt/M., Kaiserstraße 72
Tel.: 069/23 69 71-72

SEKTION SCHWEIZ
Postfach 303
CH-8021 Zürich

MEZINÁRODNÍ SPOLEČNOST PRO LIDSKÁ PRÁVA — PRACOVNÍ SKUPINA ČSSR

VÝZVA K JUBILEJNÍMU ROKU 1988

Letopočet, který končí osmičkou, představuje pro nás historické události mimořádného politického významu. V nadcházejícím roce 88 si budeme připomínat sedmdesáté výročí vzniku ČSR, zároveň však čtyřicáté výročí zániku demokracie, dvacáté výročí politického jara 1968, které nakonec vyústilo v tuhou zimu národního pokolení.

Smutnou skutečností zůstává, že stále ještě jsou v Československu lidé pronásledováni a zavíráni do vězení pro své politické nebo náboženské přesvědčení, pro své nekonformní postoje, pro upozorňování na nedostatek v řízení státu. A to navzdory úmluvám, ke kterým se Čes. stát zavázal podepsáním mezinárodních paktů o občanských a lidských právech a podepsáním Helsinských dohod.

Jací lidé to jsou posílání za mříže? Věříme, že se jedná vesměs o lidi čestné a bezúhonné, jejichž jednání je motivováno dobrými úmysly a upřímnou snahou po nápravě věci veřejných. Jako příklad citujeme z dopisu mladého katolického aktivisty Petra Pospíchal, který byl vzat do vazby v minulém roce, po mnoha intervencích (dokonce i ze zahraničí) propuštěn a má být souzen na svobodě.

„Zdá se mi, jako bych i já byl vyvolán Kristem: „Následuj mě“ a neměl se ptát, co přijde potom a proč zrovna já. Nevím, zda mám právo myslet si, že je to jistý druh pozhledání, ale každ by tomu tak mohlo být, byl bych pak Kristu snad i blíž. Jisté věci v životě nemůžeme jinak, i kdyby to bylo naslouchat vhodnější. Člověk zůstává věrný svému srdci — je-li to správné, je věrný špatnému a věrně je pak špatný stále. Je-li to srdce plné touhy po pravdě a spravedlnosti, pak nemůže také jinak, i kdyby často uletěl svému životu.“

Jsou-li tedy takoví lidé pronásledováni, nechceme mlčet ani my: ptá-li bychom Československé republiky k sedmdesátým narozeninám, aby konečně procitla do svobody. Aby vyhlásila amnestii pro všechny politické

vězně a aby přijala všechny své syny a dcery bez rozdílu viny, přesvědčení, původu či způsobu života do svého středu jako rovnoprávné členy společnosti.

Máme nejen právo — neli přímo morální povinnost — vyjádřit solidaritu s utiskovanými. V jubilejním roce bychom chtěli obrátit pozornost k občanům, stíhaným Čes. vládou pro své přesvědčení a podpořit je symbolickou řetězovou čtyřlístkovou hladovkou či pusem. Tuto akci hodláme zahájit 1. ledna 1988 a udržet ji po celém světě po celý rok. V případě, že amnestie bude skutečně vyhlášena, ukončíme hladovku okamžitě. O své účasti zprávi každý jednotlivý úřad Čes. vlády a kanclář prezidenta republiky. Denne budeme tak myšlenkami pospolu s nespravedlivě pronásledovanými, denně budeme žádat ústy účastníků z celého světa, aby kompetentní vládní kruhy v Československu zvážily amnestii jako prostředek k uvolnění napětí v politickém klimatu země. Bude to zároveň „zkouška věrnosti srdcí plných touhy po spravedlnosti“. Naš darek a naše přání Československé republice k narozeninám.

Čtyřlístkovou písmenovou písmenovou 18.30 večer. Ukládáme ho sami svému svědomí, přijíme neslašený čaj nebo kávu či minerálku a během této doby připravujeme k odeslání dopisy Čes. vládě, kanclářů prezidentů republiky a listek některému z vězňů.

1) Úřad vlády ČSSR
nabízejí kpt. Jarose 4
110 00 Praha 1, ČSSR

Žádost může být tohoto znění: žádám o všeobecnou amnestii pro politické vězně a zastavení jejich pronásledování. Na podpoření své žádosti se zúčastním celostátní řetězové hladovky (posílám se) dne
Je možno připojit i podpisy přátel, spolupracovníků, sousedů a pod. Jméno s plnou adresou.

2) Kanclář prezidenta republiky
Hrad
110 00 Praha, ČSSR
Dopis stejného znění.

3) Pozdrav některému z vězňů na otevřeném listku: Dnes hladovím (posílám se) — podpis. (Staci křestní jméno.) Nebo: Účastník celostátní řetězové hladovky. A podobně.
Prostíme Vás: píše vězňům i mimo hladovku! Na otevřeném listku!

Přihláška a informace na adrese:
D. Seidl, Lerchenberg 31, 8046 ZÜRICH
Telefon 01 / 57 64 72

Výzva pracovní skupiny pro Československo Mezinárodní federace pro lidská práva k účasti na hladovce za politické vězně s instrukcemi k jejímu provedení. Jednotlivé verze letáku reagovaly na měnící se stav politických vězňů, 1988 (LP, sb. VONS, inv. č. 3, sign. IV/6, kart. 3)

SUNDAY	MONDAY	TUESDAY	WEDNESDAY	THURSDAY	FRIDAY	SATURDAY
Last Quarter: 1st New Moon: 9th First Quarter: 16th Full Moon: 23rd		1 KAJA HARTLOVA	2 PAVEL HARTL	3 JA'	4 FANOUS	5 OBJEŽÁLEK
6 Ivan Zavřih Toronto	7 brat Hartl	8 Zdeněk Hartl	9● Hans Ostrov	10 Zdeněk Ostrov	11 Alen	12 DR. ČERHAK,
13 Len Hartl	14 Tereza B Jánská	15 Vera Dobson	16● Petr Fiedler	17 J. ŠVEČKA	18 Pavel Hartl	19 Jan Hartl
20 Hana Jánská	21 Lída H.	22 Milos Švehla	23○ Karel Hofm.	24 Jirina Hartl	25 ang. Hartl	26 Ivan Hartl
27 JA'	28 Jan Hartl	29 Anna + Michal Winnipeg	30 Milos Hartl			
Advent						
November					OCTOBER S M T W T F S 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	DECEMBER S M T W T F S 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Rozpis účastníků řetězové hladovky v Kanadě v listopadu 1988 (USD AV ČR, f. K 231)

27.9.88

Vážený příteli!

20.9.1988 jsem dostal svůj
půst na učeňmění v naší řadě.
Prosím o rozložení nového seznamu
na měsíce říjen i listopad.
Je-li to možné a vhodné molu
půst dostat i 2x (a vícekrát) v
měsíci, nebo alespoň jednou.
Těž prosím o 2-5 lístků o infor-
macemi pro své přátele. Děkuji
a radování vás o přáním mnoha
sil do naší obětavé práce

Matěj

MATĚJ FORMAN
H2R. SCHRAMA 31
PRAHA 6 16000
CZECHOSLOVAKIA

Účastníci hladovky o svém zapojení do akce mnohdy informovali i hlavní organizátorku Danu Seidlovou. Příkladem je dopis divadelníka Matěje Formana, 27. 9. 1988 (LP, sb. Dany Seidlové)

Prezident ČSSR dr. Gustáv Husák
Praha - Hrad

Curych, 24.12.1988

Pane prezidente,

nadchází svatvečer, lidé se chystají k oslavě největšího rodinného svátku. Tuším, že tato krásná a všeobecná tradice má své výjimky: vždyť kolik lidí bude přistupovat k štědrovečernímu stolu s bolestí v srdci! Někdy je to bolest, kterou jim uštědřil osud, jindy je to neštěstí, které způsobil člověk člověku. Ani já se letos neoddám zcela radostné vánoční náladě: prožiji štědrý den v přísném půstu, který mi pomůže v myšlenkách provázet bezbranné a nešťastné vězně svědomí. Jak jistě víte, plamének této solidarity hoří už celý rok. Denně dochází do Vaší kanceláře dopisy z celého světa se žádostmi o amnestii. Ale Vy víte - dokonce z vlastní zkušenosti, pane prezidente - jak žijí a jak tráví štědrý den političtí vězňové. Nic se tam nezměnilo za posledních třicet let! Jediný rozdíl: ve světě se o tom ví!

Pane prezidente, Vy to víte a já to vím, víme to všichni: Pavel Wonka zemřel ve vězení za nevyjasněných okolností, které vrhají špatné světlo na československé vězeňství. Jeho smrt se stala truchlivou součástí historie; propůjčila mu nejen mučednickou korunu, ale i posmrtnou slávu. Stejně tak všichni víme, že Augustin Navrátil je zdravý člověk. Přesto jste ho zavřeli na psychiatrii. Život mezi takovými pacienty je trýzeň, ale je to i spolehlivá cesta ke slávě. Dosáhne-li Navrátil svatořečení, pak to bude Vaší zásluhou, třebaže nechtěnou. Dr. Jirous je kulturní osobnost a žádný zločinec - i to víme všichni. Ve výřtu bychom mohli dlouho pokračovat... To, co praktikujete, je zastrahování. Ale jaké jsou výsledky? Nepohodlní lidé, kteří projeví svůj nekonformní názor, putují do vězení. A hle, o to silněji se pozornost obrací k nim, získávají na popularitě a jakkoliv to zní paradoxně, teprve z vězení zazní jejich hlas plnou silou!

Ba, věru, neměli bychom si nadále zastírat co všichni víme a co všichni cítíme: za mřížemi sedí mnoho slušných lidí!

Plakat a truchlit bude těžce zkoušená matka Pavla Wonky a jeho pronásledovaný bratr. Mnoho dětí, přemnoho rodin bude trávit vánoční svátky se smutkem a bolestí v srdci a s tichou, hořkou výčitkou, která bude platit Vám, pane prezidente.

Rozvažte, prosím, jak by se vyjímalo to velkodušné gesto, ke kterému máte pravomoc: kdybyste omilostnil politické vězně a zakončil tak svou prezidentskou kariéru. Jakými zásluhami ozdoben byste se odebral na odpočinek! Jaká to šance se Vám nabízí!

Vždyť Vy to musíte také vědět, co víme všichni: nic by se v Československu nezměnilo, žádné krveprolití, žádná revoluce by nenastala, kdyby tito všichni lidé, kteří jsou de facto politickými vězni, ať už si na ně vymysleli jakýkoliv paragraf - byli na svobodě. Jen trochu radosti by se vrátilo do té zasmušilé země, první jarní paprsky, které jediné mohou vyvolat politické tání a hospodářský rozkvět.

Dana Seidlová
Lerchenberg 31.
8046 Zürich, Švýcarsko

Embargo do 24.12.88

Předseda vlády L. Adamec
Úřad vlády ČSSR
nábřeží kpt. Jaroše 4.
116 00 Praha 1.

Curych, 24.12.88

Pane předsedo vlády,

nevím, zda máte radostný pocit sebeuspokojení, když sedáte k štědrovečerní tabuli. Ze srdce bych Vám to přála, neboť by to bylo neklamným znamením, že stojíte u kormidla československé lodičky, do jejíž plachet duje dobrý vítr. Ve skutečnosti však se tato lodička kymácí v povážlivé hospodářské krizi!

Pane premiére, Československo vyplývá obrovský potenciál na přebujelý policejní aparát, jenž se zabývá nejrozličnějšími represemi. Je to činnost nejen neproduktivní, ale dílem dokonce výlučně ničivá. K tomu je třeba zdůraznit, že nepřiměřená aktivita čs. policie vede ke ztrátě vážnosti ve světě. Pod dojmem těchto represí se stává ČSSR stále bezvýznamnějším, ba, přehlíženým politickým trpaslíkem a chudým příbuzným v evropské rodině.

Abychom zůstali u té ekonomiky: v loňském roce nabízela švýcarská banka 5 švýc. franků za stokorunu, letos už jen čtyři. Je to cena dvou jízd tramvají. /Není se čemu divit: svět se neptá jen na to, kolik nových aut sjede v Boleslavi z pásu denně, ale kolik pracovních hodin promrhala policie pronásledováním a brutálním přepadem bohabojného a bezbranného občana Františka Adamíka, kolik práce a peněz vyplývali lékařům v nemocnici, než ho zase postavili na nohy, kolik promarněného času jeho pracovní neschopností! A víte Vy, pane předsedo vlády, kolik se za takovou událostí skrývá bolestí a slz? Jak neblaze působí takové příběhy a tisíce jim podobných ve svém okolí, jak zahání lidi od užitečné práce pro společnost do utěšeného soukromí? Jaké hospodářské reformy chcete prosadit v takové mrazivé atmosféře zastrašování?

Nějinak je tomu s těmi prožluklými demonstracemi. Osačejší se občas odehrávají ve světě: rozvášněný dav vrhá dlažební kostky a zápalné bomby do ulic, převrací auta a zapaluje pneumatiky a policie se snaží pak zjednat pořádek a klid. Ale na televizní obrazovce mohl celý svět s úžasem sledovat, kterak se policie vrhá proti pokojným občanům v Bratislavě i v Praze!

Pane premiére, Vám a Vaší vládě musí být přeci konečně jasné, že žádná hospodářská reforma se nemůže setkat s úspěchem, nedáte-li lidem svobodu. A že právě potlačování svobody je příčinou katastrofy, do které se Československo řítí. Propusťte politické vězně, přestaňte používat toto žalostné instrumentarium zastrašování. Odeberte policii privilegium beztrestného napadání lidí, uveďte do pořádku upadlou justici; přestaňte pronásledovat aktivní věřící, vyvarujte se ponižování občanů byrokratickými procedurami. Bez této podstatné změny své vnitřní politiky nemůžete získat důvěru svých lidí a vážnost ve světě.

Pane předsedo vlády, nastává vánoční čas, doba radosti a míru. O štědrém dnu jsem si uložila přísné hladovění, abych si neustále připomínala osud československých politických vězňů. Vám pak a celé československé vládě přeji, aby Vaše radost a mír v duši byly tak veliké, abyste z nich mohli rozdat svobodu politickým vězňům, štěstí jejich těžce zkoušeným rodinám. Rozdávat štěstí místo strachu je jediný způsob, kterak přimět dobrý vítr, aby se opřel do plachtů československé lodičky.

Dana Seidlová
Lerchenberg 31.
8046 Zürich, Švýcarsko

Embargo do 24.12.88

Dopisy Dany Seidlové adresované na závěr celoroční mezinárodní řetězové hladovky československému prezidentu Gustávu Husákovi a premiéru Ladislavu Adamcovi, 24. 12. 1988 (LP, sb. Dany Seidlové)

Dana Seidlová listuje ve své biografii Zrcadlo mé duše. Praha, 10. 12. 2007 (*Osobní archiv Josefa Hally*)